

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. VIII. Diluuntur argumenta Adversariorum,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

siens semper inferat aliquem effectum ad extra productum: Sed in spatijs imaginarijs nullus est effectus à Deo productus, ut constat: Ergo nec ulla Dei operatio transiens.

107. Confirmatur primò: Præsentia quam habet Deus in ordine ad ea quæ sunt extra se, est præsentia per modum continentis, & non per modum contenti, ut supra ostendimus ex SS. Patribus: Ergo cum spatia imaginaria, à Deo contineri non possint, nam illud quod nihil est, non est capax ut contineatur ab aliquo, Deus eis non est actu & positivè præfens.

108. Confirmatur secundo: Eodem modo proportionaliter philosophari debemus, de præsentia generali, quæ Deus denominatur præfens & existens in omnibus rebus, ac de speciali, quam habet in anima justi per gratiam, in intellectu beati per gloriam, & in humanitate Christi per unionem hypostaticam: Sed hæc præsentia specialis Dei, non potest haberi nisi ad justum, & ad beatum, & humanitatem, ut actu sunt realiter: Ergo nec etiam habebit primam præsentiam generalem, nisi ubi actu sunt creaturæ ab illo productæ, quæ cum nullæ sint in spatijs imaginarijs, in illis Deus actu præfens, & existens non erit.

109. Probatur quarto: Denominatio extrinseca, quæ Deus de novo denominatur actu & formaliter præfens creaturæ, fundari debet in aliqua mutatione ex parte creaturarum, ut supra ostensum est: Ergo ut Deus habeat relationem, aut denominationem præsentis ad aliquem locum, necesse est quod ille subeat aliquam mutationem ex actione divina in ipsum: Sed spatia imaginaria nullam subeunt mutationem ex divina operatione, quandoquidem in eis Deus nihil operatur: Ergo non potest denominari actu & formaliter præfens spatijs imaginarijs.

110. Denique probari potest nostra conclusio, & confutari Adversariorum sententia, argumento ad hominem, ex illorum principijs desumpto. Idcirco enim illi docent, substantiam Dei esse extensam supra cælos, & positivè præsentem spatijs imaginarijs, quia ratione suæ immensitatis, est infinita in extensione locali: Sed hæc ratio non concludit: Ergo præcipuum Adversariorum fundamentum corrui. Minor probatur: Aternitas non minus est infinita in ratione durationis, quam immensitas in ratione extensionis, seu in vi repletiva loci: Sed aternitas ratione suæ infinitatis, non se extendit ad res præteritas & futuras, & multominus ad tempora imaginaria, neque illa realiter ambit & continet, ut Adversarij docent contra Thomistas: quia (inquiunt) cum res præterita vel futura, non sint in rerum natura, non possunt ab aternitate, quamvis infinita in ratione durationis, realiter contineri: Ergo similiter, cum spatia imaginaria non sint actu in rerum natura, nec habeant esse nisi in imaginatione nostra, Deus ratione suæ immensitatis, licet infinitæ in ratione locandi, ad illa non potest actu & positivè se extendere. Unde D. Thomas in 1. dist. 37. quæst. 2. art. 3. ait *Deo non convenire ab aeterno ubique esse, non defectu sui, sed defectu rerum quæ ab aeterno non fuerunt, ut alicubi Deus esset.*

111. Dices, idem argumentum posse retorqueri contra nos, si enim aternitas, ratione suæ infinitatis, realiter se extendat, non solum ad res præteritas, sed etiam ad præteritas & futuras, ut docent Thomistæ; etiam immensitas, ratione infinitatis in ratione locandi, se extendet ad

A loca, non solum realia, sed etiam imaginaria; nec solum ad præsentia & existentia, sed etiam ad futura.

Respondeo negando Consequentiam, & paritatem, propter duplicem rationem discriminis. Prima est, quia aternitas consistit formaliter in latitudine infinita in ratione durationis; unde cum infinitum in aliquo genere, omnes ejus rationes, perfectiones, & differentias in se contineat, aternitas ratione suæ infinitatis, ad omne tempus, omnesque ejus durationes, & differentias se extendit, ac proinde continet, non solum res præteritas, sed etiam præteritas & futuras. Immensitas verò est infinita solum in ratione locandi: unde solum se extendit actu ad

B loca quæ sunt, non verò ad imaginaria, vel futura, quia locus ut futurus, non pertinet ad lineam immensitatis, sed durationis. Secundum discrimen consistit in eo quod alio modo comparantur loca ad immensitatem, quam tempora ad aternitatem: nam aternitas in ratione mensuræ superioris, continet tempus, & omnes ejus durationes, & differentias; immensitas verò existit in rebus, & formaliter in locis continetur, quamvis illa etiam effectivè contineat, ut supra declaravimus. Cum ergo unumquodque contineatur in re, ad modum continentis, hinc fit, quod aternitas, cum sit invariabilis & perpetua, in se contineat ab aeterno & invariabiliter, omnem differentiam temporis: è contra verò, cum C spatium reale, sit temporale, immensitas divina non dicitur esse in locis ab aeterno, sed solum in tempore.

§. VIII.

Diluentur Argumenta Adversariorum.

O Bjicies primò, Scriptura & SS. Patres 112. frequenter docent, quod Deus est supra cælos, & extra mundum: Sed supra cælos, & extra mundum, non sunt nisi spatia imaginaria: Ergo Deus est in spatijs imaginarijs. Minor constat: Major autem probatur. Dicitur enim Job 22. *An non cogitatis quod Deus excelsior Cælo sit, & supra stellarum verticem sublimetur?* Item D Dionysius cap. 9. de divinis nominibus: *Deus extrinsecus super omnem magnitudinem funditur, & super expanditur.* Nazianzenus Apologia 1. *Deus in universo est, & supra universum.* Hilarius 1. de Trin. *Deus mundo inest interior, excedit exterior.* Denique Prudentius in Hymno de S. Romano, sic habet: *Deus perennis, res inestimabilis, extraque, & intra replet, ac superestruit.*

Respondeo primò, illas omnes autoridades 113. intelligi juxta id quod docet Augustinus libro de natura boni cap. 3. nempe quod Deus est supra mundum, & extra mundum, non spatijs locorum, sed ineffabili & singulari potentia: quod est esse præsentem supra cælos, & extra mundum, fundamentaliter, & in potentia, ut tertio notabili declaravimus.

Respondeo secundo cum D. Thoma hinc art. 1. ad 1. & 3. Deum esse supra mundum, per excellentiam suæ naturæ, non locali præsentia. Quod etiam eleganter declarat Chrysologus in hæc verba Symboli, *Sedet ad dexteram Patris.* Con- 114. *sessio* (inquit) *nostra, non divini confessus loca.* Sed virtutis assignat indicia: *Deus enim loca nescit.*

Respondeo tertio, Deum esse supra cælos, &

extra mundum, negativè: quatenus ejus virtus, & substantia, non comprehenditur, nec limitatur à locis; sed potest ultra caelos, novos mundos creare. In quo sensu intelligendus est Augustinus, dum libro 11. de civitate cap. 5. contra aliquos Philosophos disputans, & faciens cōparationem temporum & locorum, quae nos imaginamur extra mundū, & ante mundum, sic ait: *An forte substantiam Dei, quam nec includunt, nec determinant, nec dispendunt loco, sed eam, sicut de Deo sentire dignum est, futentur incorporeā praesentia ubique totā à tantis locorum extra mundum spatiis absentem esse dicturi sunt, & uno tantum, atque in comparatione illius infinitatis, tam ex quo loco in quo mundus est occupatam? non opinor eos in hac vaniloquia progressuros.* His enim verbis solum declarare intendit, divinam substantiam, non ita esse huic universo praesentem, ut sit limitata & coarctata ab illo, & non possit in infinitis extra mundum locis operari, & ratione sua operationis ibi praesentem fieri. Unde statim subdit: *Cum igitur unum mundum, ingenti quidem mole corporeā, finitum tamen, & loco suo determinatum, & operante Deo factum esse dicant: quod respondent de infinitis ante mundum locis, cur in eis ab opere Deus cesset; hoc sibi respondeant de infinitis ante mundum temporibus, cur in eis ab opere Deus cessaverit, &c.*

114. Objicies secundò: D. Thomas quodlibeto 12. art. 1. sic ait: *Deus non solum est in his quae sunt, sed etiam in imaginatis, & in praeteritis, & in futuris.* Ergo sentit Deum, non solum esse praesentem in locis, & spatiis realibus, sed etiam in fictitijs, & imaginarijs.

Respondeo D. Thomam solum intendere, quòd Deus est in imaginatis, non actu, sed virtute. Et quòd hic sit verus & legitimus ejus sensus, constat ex eo quòd dicit: *Deus est in imaginatis, sicut in praeteritis, & in futuris.* Atqui in rebus praeteritis & futuris, Deus non est actu, sed potentia tantum: Ergo nec in locis seu spatijs imaginarijs.

115. Objicies tertio: Tantum habet Deus, ratione sua immensitatis, & omnipotentiae, quantitatis virtutis, quantum haberet quantitatis corporeae corpus infinitum, si daretur: Sed si daretur corpus infinitum, tanta esset quantitas ejus corporea, ut de facto omnia loca imaginaria repleat: Ergo etiam tanta est quantitas virtutis in Deo, ut de facto omnia loca imaginaria repleat.

Respondeo distinguendo Majorem: tantam habet quantitatem virtutis, eodem modo se habentem in ordine ad locum, quo quantitas molis, nego Majorem: diversimodè se habentem, concedo Majorem; & datā Minori, nego Consequentiam.

Explicatur: Hoc intercedit discrimen inter quantitatem molis, & virtutis; quòd quantitas molis, absolutè, & independentè ab operatione, est ratio locandi substantiam corpoream: unde si daretur corpus infinitum, quamvis illud non esset activum, & nullibi operaretur, esset tamen ubique praesens, & omnia spatia & loca repleat: quantitas autem virtutis, non est ratio locandi substantiam spirituales, nisi quatenus operatur, & producit aliquem effectum ad extra. Quare licet virtus divina sit infinita, si tamen nihil operaretur ad extra, sicut de facto in spatijs imaginarijs nihil operatur, nullum locum, Deus sua immensitate repleat, sed solum esset in seipso, sicut erat ante mundi creationem.

A Objicies quartò: Antecedenter ad contactum divinum quò immutat creaturas, intelligitur divina substantia habere in se immensitatem: Ergo etiam antecedenter ad illum, concipitur fundare praesentiam ad omnia loca, & spatia, etiam imaginaria. Antecedens est certum, cum immensitas conveniat Deo necessario, & ab aeterno. Consequentia verò probatur: Effectus formalis immensitatis, ut est speciale attributum, est reddere Deum praesentem rebus, praesentia infinita: Sed praesentia infinita, ad omnia loca, & spatia, etiam imaginaria, debet se extendere; cum nulli certo loco, & spatio sit definita, & coarctata: Ergo &c.

B Respondeo concessò Antecedente, distinguendo Consequens: Ergo antecedenter ad contactum concipitur fundare praesentiam, virtualement & mediatam, concedo: formalem & immediatam, nego.

Explicatur: Immensitas Dei non habet pro effectu formali, facere substantiam Dei praesentem, per immediatam comparationem, & applicationem ejus ad spatia, quasi necessario eis alligetur, seu applicetur; sed effectus formalis ejus est reddere Deum, ut ita loquar, contactivum omnis loci imaginabilis, ac proinde virtualiter, & mediatè illi praesentem; quatenus potest in quocumque loco imaginabili ponere aliquam creaturam. Sicut effectus formalis omnipotentiae, non est producere res actu, sed reddere Deum potentem illas producendi. Quemadmodum ergo, ut Deus sit & dicatur ab aeterno omnipotens, non est necesse quòd ab aeterno produxerit creaturas, sed solum quòd ab aeterno fuerit potens ad illas producendas: ita etiam ut sit & dicatur ab aeterno immensus, non requiritur quòd ab aeterno repleat omne spatium imaginabile, sed quòd aptus sit & potens replere omne spatium reale, quòd potest producere. Et in hac vi repleta omnis spatij, consistit formaliter divina immensitas, ut supra annotavimus: Sicut in vi productiva cujuscumque rei possibilis, consistit formaliter divina omnipotentia.

C Ultimò arguitur ab inconvenientibus, quae videntur sequi ex nostra sententia. Nam primò sequitur Deum posse mutari: potest enim supra istum mundum creare aliquod corpus: Ergo si non sit actu praesens, & existens in illo spatio imaginario, in quo tale corpus poneretur, Deus mutaretur acquirendo novam praesentiam, & incipiendo esse ubi antea non erat.

D Secundò sequeretur quòd divina substantia posset esse veluti à se divisa, & quasi discontinua: si enim Deus in spatijs imaginarijs produceret duo corpora inter se distantia: tunc vel Deus secundum suam substantiam, esset in medio illorum corporum, vel non? Si primò, haberet intentum: cum tale medium non sit spatium reale, sed imaginarium. Si secundum, divina substantia esset à se divisa, ac veluti discontinua: quia esset in utroque corpore, & non in medio.

E Tertio sequitur, Deum posse moveri per accidens: moveri enim per accidens, est moveri ad motum alterius, sicut nauta movetur per accidens ad motum navis: Sed Deus posset moveri ad motum alterius: Ergo posset moveri per accidens. Minor probatur: si Deus produceret aliquod corpus in spatijs imaginarijs, tale corpus posset moveri in ordine ad mundum, vel mundus in ordine ad ipsum: Ergo cum Deus esset utriusque praesens secundum suam substantiam, ad

motum utriusque, per accidens moveretur: Sicut anima per accidens ad motum corporis movetur, & corpus Christi ad motum specierum.

119. Respondeo eos qui talia obijciunt, esse rebus sensibilibus & corporalibus nimis addictos, nec percipere ea quæ Dei sunt; sed de illo (ut dicit Vazquez) tanquam de re corporea sentire, ac philosophari. Unde ad primum respondeo negando sequelam: sicut enim quando Deus in tempore creavit mundum, in hoc spatio in quo nunc est, non est mutatus acquirendo novam præsentiam ad illum, sed tota mutatio fuit ex parte creaturæ, quæ transivit de non esse ad esse: ita etiam, licet jam produceret de novo ali- quod corpus in spatijs imaginarijs, & fieret illi præsens secundum suam substantiam, in se non mutaretur, sed tota mutatio se teneret ex parte effectûs de novo producti. Ratio est, quia Deus non fit præsens creaturæ, nisi agendo in illam, eamque actione suâ immutando, ut supra ostendimus: ex hoc autem quod Deus causet & immutet aliquid, non movetur, nec mutatur in se: quia non agit ut motus ab alio, neque ut transiens de potentia ad actum, sed ut purè movens, & actus purus. Quod ut magis explicetur, & Adversariorum imaginatio, ratione corrigatur.

120. Observandum est diligenter, quod Deus non dicitur fieri præsens & existens in rebus, per hoc quod veluti à loco aliquo recedat, & rebus approximetur; sed per hoc quod in seipso immotus manens, trahat intra se, ex vi operationis suæ transeuntis, res quas producit, easque è nihilo educendo, faciat sibi præsentem. Unde sicut si ex vi operationis meæ, haberem vim trahendi ad me, ex aliquo loco valde remoto atque distantia, rem aliquam, & faciendi mihi illam præsentem, mutatio non se teneret ex parte mei, sed ex parte illius rei quæ traheretur ad mei præsentiam: ita quia quando Deus ex vi operationis suæ, educit res ex nihilo, trahit illas intra vastitatem, & sinum immensitatis suæ, sibi que eas hoc modo conjungit, atque præsentem facit; tota mutatio se tenet in illo contactu, atque præsentia, ex parte creaturarum, & nullo modo ex parte Dei, qui ut dicitur Sapient. 7. *In se permanens, omnia innovat.*

121. Ad secundum, nego sequelam: ad cujus probationem dicendum, quod si Deus produceret in spatijs imaginarijs duo corpora inter se distantia, non esset actu, sed potentia tantum & virtute, in spatio imaginario intermedio. Ad illud verò quod dicitur in contrarium, nempe quod tunc divina substantia esset quasi à se divisa, & veluti discontinua. Respondeo hoc fundari in falsa imaginatione rerum spiritualium, quasi dividatur earum substantia, si non continuatim ponatur in spatio, ita quod operetur in extremis, & non in medio: licet enim hoc sufficeret ad divisionem rei quantæ, quæ commensuratur spatio; non tamen ad divisionem rei spiritualis, quæ est independens à loco, & quæ magis illum continet, quàm contineatur ab illo. Sicut ergo dicemus in Tractatu de Angelis, quod Angelus potest esse in quatuor angulis alicujus aulae, absque eo quod sit in spatio intermedio: quia potest illis applicare suam virtutem, absque eo quod in medio operetur; nec tamen propterea sequitur, ejus substantiam esse à se divisam, & veluti discontinuam, sed tantum illum ponere suam operationem, & applicare suam virtutem in extremis, & non in medio. Ita similiter,

Disp. 4.
art. 3.

licet Deus in spatijs imaginarijs applicaret suam virtutem, duobus corporibus inter se distantibus, & non medio, non divideretur in se, sed solum divideret effectus, & substantia ejus afflueret illis sic divisim, sine divisione sui: in quo oportet imaginationem transcendere, eamque corrigere ex eminentia rei spiritualis, & independantia illius à loco corporeo.

Ad tertium nego etiam sequelam: ut enim aliqua res per accidens ad motum alterius moveri dicatur, duo requiruntur: primum est, ut illa circumscriptivè, aut saltè definitivè, sit in corpore, quod movetur; secundum, ut in ordine ad terminum motûs variet distantiam, ac proinde quod antea non sit ei substantialiter præsens. Nam quando una manus v. g. movetur & applicatur alteri, tunc anima propriè non dicitur moveri localiter, etiam per accidens: Tum quia non est definitivè in sola manu, sed in toto corpore: tum etiam, quia tota est non solum in manu movente, sed etiam in ea, quæ est terminus motûs, & applicationis alterius. Cum ergo in casu argumenti, utraque hæc conditio Deo deesset: quia non esset definitivè in illo corpore producto in spatijs imaginarijs, quod moveretur in ordine ad mundum; nec esset absens, sed substantialiter præsens ipsi mundo, in ordine ad quem tale corpus moveretur, non diceretur moveri per accidens ad motum illius. Unde patet disparitas ad exempla adducta; nauta enim est in navi circumscriptivè, & anima definitivè in corpore: præterea, illa non sunt substantialiter præsentia loco, qui est terminus motûs localis navis, vel corporis.

§. IX.

Explicatur varij modi quibus Deus dicitur esse in rebus.

Dico primò, Deum esse tribus modis in omnibus rebus: scilicet per essentiam, per præsentiam, & per potentiam. Ita D. Thomas hic art. 3.

Probat: Quia, ut ibidem exponit S. Doctor, videmus in rebus creatis, quod tripliciter potest quis esse in aliquo loco. Primò per suam substantiam, sicut Rex in throno in quo sedet. Secundò per præsentiam, sicut est in aula sua, & in his ad quæ potest ejus intuitus se extendere. Tertiò per potentiam, sicut idem Rex est in toto regno, & Sol in visceribus terræ, quatenus ibi etiam distans, operari potest: Deus autem est præsens omnibus rebus, his tribus modis. Primò quoad essentiam, quia *adesse omnibus ut causa essendi*, ut loquitur S. Doctor hic art. 3. id est, quia producit & conservat esse in omnibus rebus, portatque omnia verbo virtutis suæ; quæ virtus non est ab illo diffusa & separabilis, sed ipsamet Dei substantia, ut antea declaravimus. Secundò quoad præsentiam, quia omnia sunt præsentia & nuda oculis ejus, & ipse cognitione practicâ omnia regit, & speculativâ omnia videt. Unde meritò deridet Cyrillus Jerosolymitanus ineptissimos errores Gentilium, quorum aliqui Solem Deum fecerunt, ut nocturno tempore sine Deo permanerent; alij Lunam, ut per diem, Deum non haberent suorum criminum inspectorem, & in ejus absentia, liberius peccare possent, *Cum* (inquit) *aberraverint quidam ab uno Deo, alij quidem Solem ponebant, ut occidente Sole, noctis tempore sine Deo essent: alij verò Lunam, ut in die Deum non haberent. Adeo Dei oculos effugiebant, ut ne in illos incidere, Deos qui quandoque absentes*

Cate-
chesi.